HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

א) [לעיל כז.], ב) לעיל כז. [לקמן לג:], ג) לעיל כז:, ד) [עי' תוס' זבחים פו. ד"ה אתיא ותוספות בכורות כו. ד"ה התולש], ה) [פסחים כז:], ו) [ערובין לא.], ז) חולין פט., ח) [תוספתא דתרומות פ"א ה"ג], ט) [פי' בריא כדכתיב ותחלימני ותחייני. ערוך ערך חלם ג], י) [גי' הרא"ש רבה], כ) [לקמן לג:], ל) [במדבר כט], מ) [דברים יב], נ) [ועי' תוספות חולין פט. ד"ה והתניא],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שמע מקלת כו' תוקע בבור ויצא לחוץ יצא בחצי התקיעה:

גליון הש"ס

גמ' בשופר של שלמים. עיין זבחים דף פו ע"א תד"ה אתיא. ובכורות דף כו ע"א תד"ה התולש ובנדרים דף י ע"א תד"ה אדם מביא כבשות ומעילה דף יב ע"ב תד"ה חלב:

מוסף רש"י

תקע בראשונה. פשוטה שלפני התרועה תקע כדרכה (לקמן לג:). **ומשך בשניה.** תקיעה של אחר התרועה משך כשתים לצאת בה ידי שתים, שהיה צריך לעשות זו אחר זו פשוטה שלאחריה דמלכיות ופשוטה שלפניה דזכרונות (שם). **אין בידו אלא אחת.** דפסוקי תקיעה אחת לשתים לא מפסקינן (שם). **מצות לאו ליהנות ניתנו.** שהמצות שניתנו לישראל לא ליהנות ניתנו להם, לא לשם הנאה ניתנו להם, אלא גזירת מלך היא עליהם (חולין פט.). **בשופר של ע"ז לא יתקע ואם תקע יצא.** דלאו הנאה היא ולכתחלה מיהא לא יתקע משום דמאיס (שם).

רבינו חננאל

אמר רבה שמע מקצת תקיעה בבור ומקצת תקיעה על שפת הבור יצא, הואיל ובור מקום תקיעה הוא לאותן העומדים בבור. אבל מקצת תקיעה קודם שעלה עמוד השחר ומקצת אחר שיעלה עמוד השחר, כיון שהלילה לאו זמן חיובא הוא (לחד) לא יצא. למימרא דסבר רבה שמע סוף תקיעה בלא תחלת תקיעה או תחלת תקיעה בלא סוף תקיעה יצא, והתנן תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת כו'. ודחינן פסוקי תקיעתא מהדדי לא

רש"י

שמע מקלת התקיעה בבור כו'. קא סלקא דעתך דהכי קאמר היה עומד הוא בשפת הבור וחבירו תוקע בבור ויצא לחוץ (א) בחצי התקיעה ואשמעינן הכא דבקצת נמי יוצא: **קודם עמוד השחר.** לאו זמניה הוא כדאמרינן במסכת מגילה (דף כ:) כל היום כשר לתקיעת שופר ויליף טעמא מיום תרועה יהיה לכם [ב] יום ולא לילה: הכי גרסינן **למימרא דסבר רבא דכי שמע איניש סוף תקיעה בלא תחילת תקיעה יצא וממילא כו':** **תקע בראשונה.** פשוטה שלפני תרועת המלכיות: **ומשך בשניה.** בפשוטה של אחריה כשתים ונתכוין לצאת בה אף ידי פשוטה שלפני תרועת הזכרונות שעתיד עליו לתקוע תיכף לזו: **אם קול שופר שמע.** בלא קול הברה יצא: **אם קול הברה שמע.** עם קול השופר לא יצא: **בתוקע ועולה לנפשיה.** ואין אחר עמו לצאת בו אלא תוקע ועולה הוא דלדידיה תחילתה וסופה בהכשר דבתחילה הוא והשופר בבור ואמרן לעיל (דף כז:) אותן העומדים בבור יצאו: **של עולה.** ותלשו מחיים דאילו לאחר זריקה אין מעילה לא בעורה ולא בקרניה שהכל לכהנים כדאמרינן במנחות (דף פג.) ובזבחים (פו.) נאמר לו יהיה בעולה [ויקרא ז] ונאמר לו יהיה באשם [שם] מה אשם עצמותיו מותרין אף עולה עצמותיה מותרין: **שלמים לאו בני מעילה נינהו.** דאין מעילה בקדשים קלים אלא באימורים ולאחר זריקה כשהוזכרו לחלק גבוה: **לא ליהנות ניתנו.** לישראל להיות קיומם להם הנאה אלא לעול על צואריהם ניתנו: **בשופר של ע"ז.** שמשמשו בו לע"ז ונאסר בהנאה כדתניא במסכת ע"ז (דף נא:) אבד תאבדון את כל המקומות [מ] בכלים שנשתמשו בהן לע"ז הכתוב מדבר: **ואם תקע יצא.** דמצות לאו הנאה נינהו: **כתותי מיכתת שיעוריה.** דהא לשריפה קאי וכשרוף דמי ושופר בעי שיעור כדאמרינן לעיל (דף כז:) כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן: **מותר לתקוע לו.** טעמא דכולהו משום דמצות לאו ליהנות ניתנו: **חבירו מזה עליו בימות הגשמים.** שאין כאן אלא הנאת קיום המצוה ומצות לא ניתנו ליהנות: **אבל לא בימות החמה.** דאיכא הנאת הגוף: **שכפאוהו פרסיים.** ואע"ג שלא נתכוון לצאת ידי חובת מצה בליל ראשון של פסח יצא: **התוקע לשיר.** לשורר ולזמר כך שמעתי מפי מורי הזקן. ויסודו של מורי רבי יצחק בן יהודה ראיתי התוקע לשד להבריח רוח רעה מעליו: **פשיטא.** דזאת אומרת כן: **מהו דתימא התם אכול מצה קאמר רחמנא והא אכל.** ונהנה באכילתו הלכך לאו מתעסק הוא שהרי אף לענין חיוב חטאת אמרינן (כריתות דף יט:) המתעסק בחלבים ובעריות חייב שכן נהנה:

קא

גמרא

[א]שמע מקצת תקיעה בבור ומקצת תקיעה על שפת הבור יצא [ב]מקצת תקיעה קודם שיעלה עמוד השחר ומקצת תקיעה לאחר שיעלה עמוד השחר לא יצא אמר ליה אביי מאי שנא התם דבעינא כולה תקיעה בחיובא וליכא הכא נמי בעינא כולה תקיעה בחיובא וליכא הכי השתא התם לילה לאו זמן חיובא הוא כלל הכא בור מקום חיובא הוא לאותן העומדין בבור למימרא דסבר רבה (א)שמע סוף תקיעה בלא תחילת תקיעה יצא וממילא תחילת תקיעה בלא סוף תקיעה יצא ת"ש [ג]תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת ואמאי תסלק לה בתרתי פסוקי תקיעתא מהדדי לא פסקינן ת"ש [ג]התוקע לתוך הבור או לתוך הדות או לתוך הפיטס אם קול שופר שמע יצא ואם קול הברה שמע לא יצא ואמאי ליפוק בתחילת תקיעה מקמי דליערבב קלא [ד]כי קאמר רבה בתוקע ועולה לנפשיה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא זמנין דמפיק רישיה ואכתי שופר בבור וקא מיערבב קלא קמ"ל אמר רב יהודה בשופר של עולה לא יתקע ואם תקע יצא [ד]בשופר של שלמים לא יתקע ואם תקע לא יצא מ"ט עולה בת מעילה היא כיון [ה]דמעל בה נפקא לה לחולין שלמים דלאו בני מעילה נינהו איסורא הוא דרכיב בהו [ולא נפקי לחולין] מתקיף לה רבא אימת מעל לבתר דתקע כי קא תקע באיסורא תקע אלא אמר רבא אחד זה ואחד זה לא יצא הדר אמר [ה]אחד זה ואחד זה יצא [ו]מצות לאו ליהנות ניתנו אמר רב יהודה [ז]בשופר של ע"ז לא יתקע ואם תקע יצא [ח]בשופר של עיר הנדחת לא יתקע ואם תקע לא יצא מ"ט עיר הנדחת כתותי מיכתת שיעוריה אמר רבא [ט]המודר הנאה מחבירו מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה [י]המודר הנאה משופר מותר לתקוע בו תקיעה של מצוה ואמר רבא המודר הנאה מחבירו מזה עליו מי חטאת בימות הגשמים אבל לא בימות החמה [כ]המודר הנאה ממעין טובל בו טבילה של מצוה בימות הגשמים אבל לא בימות החמה שלחו ליה לאבוה דשמואל [ל]כפאו ואכל מצה יצא כפאו מאן אילימא כפאו שד והתניא (ח)[מ]עתים [ט]חלים עתים שוטה כשהוא חלים הרי הוא כפקח לכל דבריו כשהוא שוטה הרי הוא כשוטה לכל דבריו אמר רב אשי שכפאוהו פרסיים אמר [י]רבא זאת אומרת [ס]התוקע לשיר יצא פשיטא היינו הך מהו דתימא התם אכול מצה אמר רחמנא והא אכל

אבל

תוספות

בשופר של עולה לא יתקע. כלומר במזיד ואם תקע כלומר בשוגג יצא דבשוגג מעל ונפיק לחולין אבל במזיד אין מעילה ולא נפיק לחולין וכשמחלק בין עולה לשלמים היה יכול לחלק בעולה גופה בין מזיד לשוגג אבל השתא מחלק בשוגג גופיה:

אמר רב יהודה בשופר של ע"ז לא יתקע ואם תקע יצא. תימה מאי שנא משלמים דלא יצא משום דמצות ליהנות ניתנו ורבינו חננאל גריס הכא רבא [י] ותימה דבסוף כסוי הדם (חולין דף פט. ושם) תניא תקע לא יצא וכן קשיא אההיא מהא דאמר רבא בפרק מצות חליצה (יבמות דף קג: ושם) חלצה בסנדל שאינו שלו ובסנדל של ע"ז חליצתה כשרה ולא אמרינן מכתת שיעוריה ופרישית כולה בשלהי כסוי הדם ופ' לולב הגזול (סוכה דף לא: בד"ה באשרה):

המודר הנאה משופר מותר לתקוע בשופר של מצוה. בפרק ב' דנדרים (דף טז:) מחלק אביי בין הנאת סוכה עלי לאומר שלא אהנה מן הסוכה דיכול לאסור הסוכה עליו שאינה משועבדת לו אבל אין יכול לאסור עצמו על הסוכה שהוא משועבד לה ופריך עלה רבא וכי מצות ליהנות ניתנו אלא אמר רבא הא דאמר ישיבת סוכה עלי הא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה ולדברי רבא היה משמע דכאן נמי אי אמר הנאת שופר עלי מותר לתקוע בשופר של מצוה דמצות לאו ליהנות ניתנו אבל אם אמר תקיעת שופר עלי אסור לתקוע בשופר של מצוה אפי' לרבא כמו דאמר גבי סוכה אם לא נחלק משום דגבי סוכה בלאו מצוה יש הנאה בישיבה אבל שופר אי לאו מצוה אין הנאה בתקיעה דאינו מכוון לשיר ועל סוגיא דהתם קשיא דמשמע דוקא כשאמר שבועה שלא אשב בסוכה הוא דאינו יכול לאסור עצמו על סוכה לפי שהוא משועבד לה אבל אם אמר ישיבת סוכה עלי בשבועה אסור כמו בקונם וא"כ מאי חומר בנדרים משבועות דקתני התם הא שניהם שוין בענין אחד ויש לומר דנדרים חלין בכל ענין דשייכי דהיינו האסרת חפץ כדאמרינן בריש מסכת נדרים (דף ב:) דנדרים וחרמים מידי דמיתסר חפצא עליה לאפוקי שבועה דקאסר נפשיה מן חפצא ולכן חלים הנדרים בכל ענין שיאמר חוץ מהיכא דהזכיר הנאה משום דמצות לאו ליהנות ניתנו ומה שמחלק שם בין אמר ישיבת סוכה עלי לשבועה שלא אשב לא בא אלא לומר שיש חילוק בין נדר לשבועה לפי שהנדר בכל ענין שיאמר מיתסר חפציו עליה ובשבועה בכל ענין שיאמר קאסר נפשיה מן חפציו:

המודר הנאה ממעיין. הא דאיצטריך לאשמועינן מודר הנאה מחבירו ומשופר וממעיין דס"ד אמינא דוקא במודר מחבירו הוא דשרינן לתקוע לו ולהזות משום דסתם מודר מחבירו אין דעתו על דבר מצוה כשאין מפרש בהדיא אבל אם פירש בהדיא ממעיין ומשופר אסור קמ"ל:

אמר רבא זאת אומרת התוקע לשיר יצא. דמצות אין צריכות כוונה בפ' ערבי פסחים (פסחים דף קיד:) משמע דהוי פלוגתא גבי הביאו לפניו מטבל בחזרת דקתני בגמ' אכלו דמאי יצא אכלו בשלא מתכוין יצא ובאידך ברייתא תניא ר' יוסי אומר אע"פ שטבל בחזרת מצוה להביא לפניו (מצה) חזרת וחרוסת ודייק התם ע"כ לאו משום היכרא הוא מדקתני מצוה אלא משום דמצות צריכות כוונה והשתא מה שהוצרך רבא לדקדק מכאן ולא הביא מברייתא דהתם דקתני בהדיא דהוה אמינא היינו בירקות דרבנן אבל מצות דאורייתא בעי כוונה ומה שמקשה עליו מברייתות דלקמן ולא פריך מרבי יוסי דהתם דהוה מצי לדחויי דלעולם מצוה משום היכרא:

אבל

עין משפט נר מצוה

לב א טוש"ע א"ח סי' תקפז סעיף ג:

לג ב שם סעיף ג וסי' תקפח סעיף א:

לד ג מיי' פ"ג מהלכות שופר הל' ד טוש"ע א"ח סי' תקל סעיף ו:

לה ד טוש"ע א"ח סי' תקפו סעיף ג:

לו ה ו מיי' פ"א מהל' שופר הלכה ג:

לז ז מיי' שם טוש"ע א"ח סי' תקפו סעיף ג:

לח ח מיי' שם:

לט ט טוש"ע א"ח סי' תקפט סעיף ז וטוש"ע י"ד סי' רכא סעיף יב:

מ י מיי' שם טוש"ע א"ח סי' תקפו סעיף ה וטוש"ע י"ד סי' רכא סעיף יג:

מא כ טוש"ע י"ד שם:

מב ל מיי' פ"ו מהל' חמץ ומצה הלכה ג טוש"ע א"ח סי' תעה סעיף ד:

מג מ מיי' שם [ופכ"ט מהל' מכירה ה"ה ופ"ט מהל' עדות הל' ט] טוש"ע שם סעיף ה [וח"מ סי' לה סעיף ט]:

רבינו חננאל (המשך)

פסקינן. ת"ש התוקע לתוך הבור או לתוך וכו'. ודחינן כי קאמר רבה בתוקע ועולה, שנמצאת התקיעה ששמע אחרי עלותו מן הבור תקיעה שלימה. אי הכי מאי למימרא כו'. אמר רב יהודה בשופר של עולה לא יתקע ואם תקע יצא, בשופר של שלמים לא יתקע ואם תקע לא יצא. ותריץ לה רבא הכי, אחד שופר של עולה ואחד שופר של שלמים יצא, מאי טעמא, מצות לאו ליהנות ניתנו. בשופר של ע"ז לכתחלה לא יתקע ואם תקע יצא. בשופר של עיר הנדחת אפי' דיעבד לא יצא, מאי טעמא כתותי מכתת שיעוריה. אמר רבא המודר הנאה מחבירו, וכן המודר הנאה משופר מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה. וכן המודר הנאה מחבירו, חבירו מזה עליו מי חטאת בימות הגשמים אבל לא בימות החמה. וכן המודר הנאה ממעיין טובל בו טבילת מצוה בימות הגשמים אבל לא בימות החמה. שלחו ליה לאבוה דשמואל, כפאו ואכל מצה בפסח יצא. ופירשה רב אשי כשכפאוהו פרסיים, ש"מ מצות אינן צריכות כוונה. אמר (רבא) [רבה] זאת אומרת התוקע לשיר יצא, כגון הא דכתיב הללוהו בתקע שופר שתוקעין להלל וכיוצא בו, אם תקע כסדרן אע"פ שהוא לשיר, השומע יצא, כי מצות אין צריכות כוונה, פשיטא מהו דתימא התם תאכלו מצות אמר רחמנא והא אכליה